

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ANABİLİM/ ANASANAT DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İSTANBUL İLİ ÜMRANIYE İLÇESİ ZEHRA ÜLKER İLKOKULUNDA
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ EĞİTİM-
ÖĞRETİM SÜRECİNE DAİR DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ**

EĞİTİM YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ÖDEVİ

ALPER KARAKUYU

İSTANBUL, 2022

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ANABİLİM/ ANASANAT DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İSTANBUL İLİ ÜMRANIYE İLÇESİ ZEHRA ÜLKER İLKOKULUNDA
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ EĞİTİM-
ÖĞRETİM SÜRECİNE DAİR DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ**

EĞİTİM YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ÖDEVİ

**ALPER KARAKUYU
(200512027)**

**Danışman
(Prof. Dr. TUNCAY AKÇADAĞ)**

İSTANBUL, 2022

BEYAN/ ETİK BİLDİRİM

Bu projenin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Alper KARAKUYU

ÖZET

İSTANBUL İLİ ÜMRANIYE İLÇESİ ZEHRA ÜLKER İLKOKULUNDA SINIF ÖĞRETMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ EĞİTİM- ÖĞRETİM SÜRECİNE DAİR DUYGU VE DÜŞÜNCELERİ

Karakuyu, Alper

Bu çalışma 2019 yılının son aylarından itibaren tüm Dünya'yı etkisi altına almış COVID-19 pandemisiyle başlayan karantina tedbirleri sürecinde, eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline alan uzaktan eğitim (online) uygulaması ve sonrasında yüz yüze eğitimin başlamasıyla okullarda görülen sorunları tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla İstanbul, Ümraniye ilçesi Zehra Ülker İlkokulu'nda görev yapan 11 sınıf öğretmenin katılımıyla, sürecin öğretmenler açısından değerlendirilmesi istenmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan 3 adet soru katılımcılara gönderilmiş ve konuyla ilgili görüşler, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni modellemesiyle analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına dayanarak, öğretmenlerin yüz yüze eğitime geçilmesinden genel olarak memnun oldukları fakat hastalığa yakalanma, sürecin sekteye uğrayacağından çekinme, neyle karşılaşılacağını bilmemeden kaynaklı kaygı, endişe ve panikle derslere başlandığı; uzaktan eğitim sürecinde derslere katılım sağlayan öğrencilerin eğitim kayıplarının olmadığı; yüz yüze eğitime başlandığı ilk aylarda öğrenci davranışlarının disiplinsizce olduğu; öğrenci başarılarının düşük ve seviyelerinin altında olduğu; yüz yüze eğitim esas olmakla birlikte gerek duyulduğunda da uzaktan eğitimle online derslerin verilebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, uzaktan eğitim, online dersler, yüz yüze eğitim

ABSTRACT

EMOTIONS AND OPINIONS OF CLASS TEACHERS AT ZEHRA ÜLKER PRIMARY SCHOOL, UMRANIYE DISTRICT, IN ISTANBUL, ABOUT THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE PANDEMIC PROCESS

Karakuyu, Alper

This study has been prepared in order to determine the problems seen in schools with the distance education(online) application, which has become an integral part of the education system, and then the start of face to face education, during the quarantine measures that started with the covid-19 pandemic, which has affected the whole world since the last months of 2019.

For this purpose. With the participation of 11 classroom teachers working in Zehra Ülker Primary School in Ümraniye district of İstanbul, the process was asked to be evaluated in terms of teachers. 3 questions prepared by the researcher were sent to the participants and the opinions on the subject were analyzed by modeling phenomenology research using one of the qualitative research methods.

Based on the research findings, it was stated that the teachers were generally satisfied with the face to face education, but they started the classes with anxiety, anxiety and panic due to get sick, fearing that the process would be interrupted, and not knowing what to expect; that students who attend the lessons in the distance education process do not lose their education; student behaviors were undisciplined in the first months of face to face education; student achievements are low and below their level; Although face to face education is essential, it has been concluded that online lessons can be given by distance education when necessary.

Keywords: Covid-19, distance learning, online lessons, face-to face education

ÖNSÖZ

Tüm Dünya da olduğu gibi ülkemizi de etkisi altına alan son yılların en büyük global felaketi olan COVID-19 pandemisinde alınan karantina tedbirleriyle okullar uzun süre kapalı kaldı. Bu süre içinde eğitimin sürdürülebilirliği ve çocukların eğitimden yoksun kalmamaları adına, uzaktan eğitimle online derslere devam edildi. 2021-2022 Eğitim – Öğretim Yılı başından beri de ülkemizde yüz yüze eğitime geçilme kararının verilmesiyle tekrar öğrenciler okullarına geri döndüler. Bu sürecin yönetilmesi için alınacak tedbirler ile yapılması gereken desteklerin belirlenmesi gerekir. Bu araştırmada öğretmenlerin görüşleri, deneyimlerine dayalı olarak fikirleri ve düşünceleri ele alınmıştır.

Çalışmanın tamamlanmasında emeği geçen danışmanım Prof. Dr. Tuncay AKÇADAĞ ve görüş, düşünce ve fikirlerini paylaşan ekip arkadaşlarım, okulumuzun değerli öğretmenlerine çok teşekkür ederim.

Alper KARAKUYU

07/01/2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ	X
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Çalışma Grubu.....	3
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.4. Araştırmanın Sayıltısı.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Olağanüstü Zamanlarda Eğitim.....	4
2.1.1. Savaşlar ve Eğitim.....	5
2.1.2. Depremlerde Eğitim	7
2.1.3. Salgın Hastalıklar ve Eğitim	8
2.2. Olağanüstü Zamanlardan Sonra Eğitim	9
2.2.1. Yeni Kavramlar	9
2.2.1.1. Açık Eğitim (Open Education).....	10
2.2.1.2. Demokratik Eğitim.....	10
2.2.1.3. Uzaktan Eğitim.....	11
2.2.1.4. Hibrit Eğitim	12
2.3.1. COVID-19 Pandemi Sürecinde Dünya’da ve Türkiye’de Eğitim.....	12
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	14
YÖNTEM.....	14
3.1. Araştırma Modeli ve Deseni	14
3.2. Verilerin Toplanması.....	15
3.4. Verilerin Çözümlemesi	16
3.5. Çalışma Grubu.....	16
3.6. Görüşme Formunun Oluşturulması	18

3.7. Verilerin Analizi.....	18
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	19
BULGULAR	19
4.1. Öğretmenlerin Karantina Sürecinde Eğitim-Öğretime Yönelik Yaşadıkları Duygular	19
4.3. Öğretmenlerin Eğitimde Verimlilik (Eğitim Kaybı) Konusundaki Görüşleri	21
4.4. Öğretmenlerin Online Eğitim Tecrübesinin Eğitime Katkısı Üzerine Görüşleri.....	24
BEŞİNCİ BÖLÜM	27
SONUÇ	27
KAYNAKÇA	31
EKLER.....	34

TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri	16
Tablo 3.2: Katılımcıların Kişisel ve Mesleki Bilgileri	17
Tablo 4.1: Öğretmenlerin karantina sürecinde eğitim öğretime yönelik yaşadıkları duygudurum tablosu.....	20
Tablo 4.2: Öğretmenlerin Yüz Yüze Eğitime Başlanmasıyla İlgili Duyguları	21
Tablo 4.3: Öğretmenlerin online eğitimde verimlilik ve etkililik üzerine görüşleri	23
Tablo 4.4: Öğretmenlerin yüz yüze eğitim sürecinde eğitimin verimliliği üzerine görüşleri.....	24
Tablo 4.5: Sürecin eğitim-öğretime kazandıracığı olası faydalara yönelik öğretmen görüşleri.....	25

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Eğitim hem bireyin hem de toplumun geleceğini şekillendiren, ekonomik, politik, sosyal ve bireysel gelişmelere katkı sağlayan ve aynı zamanda bu alanlardan etkilenen bir sistemdir (Barlett ve Burton, 2020). Eğitim sistemlerinden istenen değişim ve dönüşüm etkisi, zaman içinde fark edilebilir. Hatta bir jenerasyonun geçmesi beklenir. Olağan zamanlarda eğitim sistemlerinin dönüşümü birçok dış ve iç etkenden dolayı yavaş ilerlese de olağanüstü zamanlarda, yöneticilerden hızlı ve etkili sonuçlara ulaşmaları beklendiğinden, eğitim de dahil olmak üzere birçok temel kurum ve kuruluşun dönüşümü anı gerçekleşir. Bu bağlamda toplumsal değişimin bazı zamanlarda hızlı bazı zamanlarda yavaş ve kendiliğinden, devlet tarafından planlı ya da plansız bir biçimde gerçekleşebildiği görülmektedir (Şişman, 2010). İçinde bulunduğumuz bu günlerde de dünyamız, toplumsal düzenleri temelinden sarsan yeni bir durumla karşı karşıyadır.

2019 yılının son aylarında Çin’de görülen ve insandan insana geçişi çok hızlı olan Koronavirüsün oluşturduğu Covid-19 hastalığının tüm dünyayla birlikte ülkemizde de görülmesiyle birlikte (Sağlık Bakanlığı, 2020), virüsün zararlı etkisinden korunabilmek için tedbirler alınmıştır. Çünkü virüsün etkisi küresel boyutta kendini göstermiş, ekonomik ve sosyal hayatı krize sokmuştur (Balta, 2020). İkinci Dünya Savaşından bu yana dünyanın yaşadığı en kapsamlı olağanüstü hali yaşayan insanlar, virüsün insana verebileceği zararları tam olarak kestirilmesi güç olduğundan, tüm dünyayla birlikte ülkemizde de geniş kapsamlı tedbirler alınmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2021). Tedbirler en kaba haliyle insanların bir arada bulunmasının önüne geçerek, yayılma hızını düşürmek şeklinde özetlenebilir. Bundan dolayı da okullar öncelikle yüz yüze eğitime ara vererek kapanmış; milyonlarca öğrenci evlerinden on-line eğitime tabi tutulmuşlardır (MEB, 2020). Eğitimin tüm unsurlarının (eğitim programları, ders içerikleri, öğretmen, veli, öğrenci, yönetim) abandone olduğu süreçte öğretmenlerin yeni duruma alışmaları ve ders içeriklerini, planlarını hazırlayarak eğitim öğretimin devamını sağlama noktasındaki becerileri, başta bakanlık düzeyinde olmak üzere tüm kesimlerce takdir edilmiştir (ERG, 2020; ERG, 2021).

Sürecin eğitim öğretime bakan tarafıyla yapılan tartışma tüm öğrencilere erişilebilme noktasında yaşanan teknik alt yapı sorunları ve sosyo ekonomik uçurumun net bir şekilde

görülmesi ile kendini gösteren eğitime erişememe olmuştur. Bu tartışmaların haricinde başlarda öğrencilerin ve velilerin ilk defa yaşadıkları bu deneyim karşısında rollerini net olarak belirleyememelerinden kaynaklı sorunlar olmakla birlikte, öğrencilerin öğrenmeleri gereken kazanımlarının aktarılmasında başarılı olunduğu görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve TRT işbirliği ile kısa sürede hayata geçirilen EBA TV başta olmak üzere, çeşitli online platformlar marifetiyle canlı (online) derslerle öğrencilerin öğrenme kayıpları en aza indirilmeye çalışılmıştır. Tüm dünyada pandemi sürecinin travmatik etkilerinin en az hissedilmesinde öğretmenlerin canlı derslerine devam etmelerinin başarısı da azımsanmayacak bir etkidir. Ülkemizde de 16 milyon öğrenci, anaokulundan yükseköğretime kadar, derslerine online devam edebilmiş ve hastalığın, uzun karantina sürecinin etkisinden en az etkilenerek eğitimlerine devam etmişlerdir (ERG, 2021).

Pandemi sürecinden önce, esnasında ve sonrasında öğretmen davranışları, tükenmişlik ve motivasyon düzeylerinin karşılaştırılmalı analizlerinin yapılması, yaşanan süreçte öğretmenlerin ne düzeyde etkilendiğini veya tam tersi öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ne düzeyde etki ettiğinin anlaşılması için önemlidir. Sosyal psikoloji alanında yapılmış olan geniş kapsamlı bir çalışmada (Butherly, 2020) bireylerin kaygı düzeylerinin yükseldiği ve bunun da ciddi bir toplum sağlığı sorunu oluşturduğu belirtilmiştir. Toplumun önemli bir meslek grubu olan öğretmenlerin de bu süreçte duygu durumlarında, mesleki algılarında, tükenmişlik ve motivasyon düzeylerinde değişiklik olduğu muhakkaktır. Bu değişimin yönünün, şiddetinin ve etkisinin araştırılması gerekmektedir. Bu çalışma da bu düşünceyle yapılmaktadır. Araştırmanın konusu ise Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlerin nasıl etkilendiği ve bu etkilenmenin kendi mesleki gelişimlerine ne düzeyde etki ettiğini araştırmak olarak belirlenmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Pandemi döneminde yaşanan uzaktan eğitim, ders sürelerinin kısaltılması, hibrit eğitim, telafi eğitimi ve akabinde tekrar yüzyüze eğitime geçilmesi öğretmenlerde birtakım sorunlara yol açmıştır. Kısa zamanda yaşanan bunca değişim sebebiyle öğretmenlerde farklı davranış problemleri gözlenmeye başlanmıştır (ERG, 2021).

Araştırmada İstanbul ili Ümraniye ilçesi, Zehra Ülker İlkokulunda pandemi sürecindeki eğitim-öğretim sürecine dair duygu ve düşüncelerinin belirlenmesiyle meydana gelen

olumsuzlukların giderilmesinde alınabilecek önlemlerin tartışılması ve neler yapılabileceğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Pandemi sürecinde öğretmenlerin eğitim-öğretime dair duyguları ve düşünceleri nasıldır?
2. Pandemi sürecinde öğretmenlere göre eğitim-öğretimde verimlilik ve etkililik açısından nasıl bir değişim olmuştur?
3. Pandemi sürecin öğretmenlere eğitim-öğretim açısından ne tür fırsatlar doğurmuştur?

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan öğretmenler, gönüllük esasına göre, İstanbul ili Ümraniye ilçesi, Zehra Ülker İlkokulunda 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim-öğretim dönemlerinde aktif olarak uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlik yapmış sınıf öğretmenler olacaktır. Okuldaki tüm sınıf öğretmenleri araştırma evrenini oluştururken, araştırmaya katılmayı onaylamış ve araştırma sorularına samimi cevap vermiş öğretmenler de örneklem grubunu oluşturmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgisi 3. Bölümde 3.1. tabloda belirtilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin cevapları, İstanbul ili Ümraniye ilçesi, Zehra Ülker İlkokulunda eğitim-öğretim sürecinde ortaya çıkan aksaklıkların telafi edilmesi için alınabilecek önlemlerin belirlenmesinde rol oynayacaktır. Araştırma sonuçları aynı zamanda benzer durumda olacağı varsayılan diğer ilkokullara yol gösterici nitelikte olacaktır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Zehra ÜLKER İlkokulunda 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde aktif olarak görev yapan sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Sayıltısı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri Covid-19 sürecinde yaşadıkları ve sonrasında okulların açılmasıyla yüz yüze eğitime başladıklarında yaşadıkları deneyim, tutum ve düşüncelerini samimiyetle dile getirmişlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Olağanüstü Zamanlarda Eğitim

İnsanlık tarihinde yaklaşık her yüz yılda bir, insanlığın olağan yaşamını değiştiren son derece ilginç gelişmeler yaşanmıştır. Bilinen en eski değişim Nuh Tufanı ile başlamıştır. Kavimler Göçü kitlelerce insanın hareket etmesine verilen isim olmakla birlikte, göçe esas olan olağanüstü durumun, Orta Asya’da yaşanan kuraklık ve artan nüfusun olduğu bilinmektedir (Özmen, 2014). Tarihin seyrini değiştiren savaşlar, salgın hastalıklar, iklim değişiklikleri, kuraklıklar, depremler, seller gibi insanın önceden kestiremeyeceği nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kuşkusuz yakın tarihimizde yaşanan en büyük olağanüstü durum 1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı ve savaşın getirdiği siyasal, ekonomik, hukuki ve sosyal değişimlerin hızla tüm dünyayı etkisi altına almasıydı. Savaşa girsin veya girmesin tüm dünya ülkelerinde etkisi bir şekilde görülen, büyük değişimleri ve gelişmeleri de beraberinde getiren savaş, 1950’li yıllardan sonra yavaş yavaş iki kutuplu bir dünya yaratırken; eğitimde de farklı felsefelerin gelişmesine neden olmuştur (Schrump, 2019).

1910’lu yıllarda İspanya’da görülmeye başlayan virüsün ortaya çıkardığı ateşli hastalık ve ölümle neticelenen süreç, 1915 yılında başlayan I. Dünya Savaşı’nın çok fazla yayılmadan bitmesine neden olmuştur. Savaş sonrasında mühendislik eğitimine ağırlık verilmiş, özellikle otomotiv sektörü ile birlikte benzinli motorlar geliştirilmiştir (Perry, 2012). Avrupa’da başlayan savaş, nüfus hareketliliği ile birlikte, özellikle Yahudi bilim adamlarının dünyanın birçok ülkesine kaçmalarına neden olmuştur. Ülkemize de gelen birçok Alman bilim adamının Türk üniversitelerinde yaptıkları çalışmalar sayesinde, modern üniversitelerin oluşmasında, akademik araştırmaların, eğitim programlarının zenginleşmesinde ve gelişmesinde katkıları olmuştur (Ortaylı, 2017). Soğuk Savaş’ın başlaması ile rekabete dayalı girişimci eğitim modelleri ortaya çıkmıştır (Pak, 2002).

Kaos kuramına göre tarih, geniş kapsamlı krizlerle ortaya çıkan durumu ele alır. Her şeyin normal akışında olduğu süreçlerde gelişim ve değişim beklentisi görülmez (Titiz, 2012). Eğitim alanında uzun zamandır tartışılmakta olan uzaktan eğitim (Özer, 1989; Bozkaya, 1999; Kadırov, 2005; Pişken, 2021; Yassıbaş, 2021), evde eğitim (Aslan, 2017; Atılğan, 2018; Işık,

2019; Gatto, 2018; Paul, 2014) gibi geleneksel eğitime alternatif veya tamamlayıcı yaklaşımların sisteme entegrasyonunun ani ve def'i cereyan ettiği Covid-19 karantina döneminde, eğitimin ve okulun yeniden tanımlanması talepleri hızlanmıştır. Doğal ve olağan akışı içinde gerçekleşmeyen bu yeni durumun insanlık tarihinde benzerlerinin olduğu düşüncesiyle, savaşlarda, büyük depremlerde ve karantinaya neden olan salgın hastalık dönemlerinde ve sonrasında eğitim sistemlerinin değişim ve gelişimine odaklanılması gerekmektedir.

Savaş, deprem ve salgın hastalıklar gibi olağanüstü durumlarda eğitim ve okulların felsefik, içeriksel ve yapısal olarak değişiminin ele alınacağı bu bölümde, sürecin ve sonrasının eğitimi şekillendirilişi özetlenmiştir.

2.1.1. Savaşlar ve Eğitim

Birinci Dünya Savaşı'nın öncesinde dünyanın karmaşıklığından en çok çocuklar etkilenmiştir. Temel düzeyde dahi okur yazar olan çocuk sayısı nüfusun %3-%15'i arasındaydı. 1900'lü yılların başından itibaren devletler çocuk ve gençlerin savaşlarda cephe arkasından lojistik desteği sunabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve yeteneklerle donatılmasını sağlayacak şekilde eğitim modelleri uygulamayı tercih etmişlerdir. Çocuklar, iş okullarında tarım, terzilik, afet ve ilk yardım gibi günlük hayatta karşılığı olan becerilere sahip olarak mezun olurlarken; doğayı da bilen ve zor durumlarda hayatta kalabilecek dirençlikte olmaları için beden eğitimine önem verilmişti (Demirtaş, 2008). Bu model savaş esnasında cephede askerlere yardımcı olan dinamik bir grubun oluşmasını da sağlamıştı. O dönemde çocuk ve gençlik hakaretinde izciliğin yeri önemlidir (Dalka, 2012). Erkek ve kız izciler aldıkları doğa eğitimleriyle askerlere yardımcı olmuşlardır. Kız çocuklarının dikiş öğrenmeleri, hasta bakımı, yemek yapma, sebze yetiştiriciliği gibi bilgilerinden savaş esnasında yararlanılmıştır. Erkek izciler stratejik noktalarda nöbet tutma, haber taşıma, casusluk faaliyetlerinde bulunma gibi destek birimlerinde görevlendirilirken, deniz izci çocuk ve gençleri sahillerde gözlemci olarak askerlere yardım etmişler böylece birçok hava saldırısına erken müdahale ederek can kayıplarının önüne geçilmesinde aktif rol almışlardı. Şüphesiz ki bu durum olağanüstü durumlarda eğitimin amaç ve görevinin değişimine bağlamak mümkündür.

Modern okulların kurumsal ve yaygın eğitime başladığı dönemlere denk gelen ilk savaş II. Dünya Savaşı'dır. Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminde ülkeler yorgun düşmüşler; yeni ülkeler kurulmuş ve Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde diktatör liderler yer

almıştı. İnsan onuru ile liderlerin militalist söylemlerinin karşı karşıya geldiği bu dönemde yaşanan “Büyük Buhran” dünya ekonomik krizi, insanları yeniden düşünmeye, kolektif bilincin uyanmasına, insanlık mirasının yeniden araştırılmasına, yapılan yanlışlıklardan ders alarak daha iyi bir dünya kurmanın sorgulanmasına başlanılmıştı. Özellikle Alman eğitimcilerin ortaya koyduğu Hümanizm düşüncesi sosyal bilimlerde popüler hale gelmekteydi. Hümanizm insanı merkeze alan, insanın olgunlaşmasının yine insanın elinde olduğunu savunan bir görüştü. Bu görüşe göre insanlık tarihinin günümüze getirdiği “iyi şeylerin” geliştirilmesi ve yaşama uygulanması ile insanlar arasındaki bağın kuvvetlenmesi mümkün olacaktır. İnsanlık zihninin ortak değerleri, denenmiş ve işe yaradığı da görülmüş olan Yunan felsefesi ve öğretileri olmalıydı. Tanrı’ya ve onun emirlerinin yer aldığı kutsal kitaplara gerek yoktu. Bundan dolayı din ikinci plana itilmiş yerine insanlık tarihinin evrensel değerleri koyulmuştu. Sevgi, özgürlük, yargılamama, insanı varoluşu ile kabul etme gibi ifadeler eğitimciler arasında da popülerlik kazanmış; alternatif eğitim modelleri denenmeye başlanmıştır.

Mevcut okulların beşte birinden fazlasının bombalanarak yıkıldığı kalanın da hükümetler tarafından askeri amaçla kullanıldığı II. Dünya Savaşı esnasında eğitim aksamış, yüzbinlerce çocuk savaşın tehlikesinden uzaklaştırılmak üzere tahliye edilmişti. İşte “Açık Eğitim” anlayışı, Hümanist Eğitim Felsefesinden çıkmış bir model olarak İngiltere’de II. Dünya Savaşı esnasında böyle bir zamanda uygulanmaya koyulmuştu (Demirtaş, 2008).

Açık Eğitim, çocukların birer birer veya en fazla üçerli gruplar halinde, güvenli olduğu düşünülen orman alanlarında, köprü altlarında veya tünel girişlerinde, ders konularını bilen ve konu hakkında bilgili bir yetişkinin gönüllü olarak çocuklara eğitim vermesiyle gerçekleşmekteydi. Bilenin bilmeyene öğrettiği bu modelde, çocuklar sadece belli temel konuları öğrenmekteydiler. Matematik veya gramer gibi temel bilgilerin verildiği bu eğitimler “açık havada” yapıldığından açık eğitim (open education) olarak literatüre geçmiştir (Demirtaş, 1977).

İkili eğitim olarak da ifade edilen okulların iki vardiya şeklinde, sabahçı ve öğlenci, ikili eğitim modelinin de denenmesi savaşlardan kalan bir uygulamadır. Erkek öğretmenlerin savaşa gitmesinden dolayı öğretmen ihtiyacı artmış; öğrenci sayıları da belli merkezlerde artış göstermiş; bu öğrencilerin tam zamanlı bir okul binasında eğitim almaları mümkün olmayacağından da ikili eğitime geçilmesi en uygun çözüm yolu olarak kullanılmıştır. Erkek öğretmenlerin askere alınmalarından dolayı da, okur yazar olan genç bayanların öğretmen

olarak okullarda görevlendirilmeleri gerekli kılmış; bu durum da kadın öğretmenlerin sayısının zamanla artmasına neden olmuştur (Akyüz, 2004).

Hümanist eğitim felsefesinin etkisiyle Türkiye’de de 1940’lı yıllarda Batı Klasiklerinin (Yunan Klasiklerinin) tercümesi yapılmış böylece Batı’daki Hümanist eğitim felsefesinin temeli olarak kabul edilen görüş, fikir ve zihni temellerin gençlere ve çocuklara kazandırılması amaçlanmıştır. Hümanist felsefede dinin ve dini değerlerin ikinci plana itilmesinden dolayı da günümüze kadar etkisi devam eden din eğitimi merkezli tartışmalarda, bu dönemde yapılan eğitim politikalarından dolayı din eğitiminin sekteye uğradığı belirtilmektedir (Bayraklı, 2015).

II.Dünya Savaşı’nın sonrasında dünyada oluşan siyasi ve ekonomik bloklarda Türkiye’nin Amerika Birleşik Devletleri’nin başını çektiği NATO ile birlikte hareket etme kararıyla birlikte başlayan Amerikan yardımları (Marshall Yardımları) eğitim politikalarını da etkileyerek Amerikalı eğitim bilimcilerinin Türk Eğitim Sistemine müdahalesini beraberinde getirmiştir (Demirtaş, 2008).

2.1.2. Depremlerde Eğitim

Depremlerin etkileri şiddetleri ile değerlendirilir. Genelde yıkıcı ve hayati kayıplara neden olan depremler, büyük şiddetli depremlerdir. Etkiledikleri alan itibarıyla bazen bir şehir, bazen de bir bölgeyi etkisi altına alabilir. Depremlerin psikolojik ve sosyolojik tarafları vardır. Bir bölgede yaşanan deprem insanların duygu durumlarını olumsuz yönde etkiler ve yaşam sevinçlerini düşürür. Ölümlü depremlerde yakınlarını kaybeden veya göçük altında kalan insanların yaşadığı travmanın bireysel ve toplumsal tarafları bulunmaktadır. Ülkemizde yaşanan en büyük depremlerden biri de 2012 yılındaki Van depremidir. Şehirde yaşanan büyük yıkım ve sonrasında yaşanan göçler, intihar vakalarının yaşanmasına neden olmuştur (Şeker ve Akman, 2014). Deprem sonrasında hayatın normale dönüşünde eğitim ve okullar önemli motivasyon kaynağıdır. Okulların açılması yaşamın normale girdiğinin ve hayatın devam ettiğinin anlamına gelmekte olup deprem sonrasında toparlanmanın hızlanmasında da önemli bir etkiye sahiptir (Uyar, 2007).

Depremler de savaşlar gibi, okulların yıkımına neden olabilir. Sağlam kalanlar ise ilk yardım müdahalelerinde yönetim veya destek merkezleri olarak kullanılır. Olası artçı depremler riskine karşı okullarda öğrencilerin bulunmamaları gerekir. Hastane kapasitelerinin yetmediği durumlarda ek sağlık kurumları gibi kullanılırlar veya hasar görmüş evlerde

kalamayan insanların barınmalarında kullanılır. Bunlardan dolayı eğitime ara verilmek zorunda kalınmaktadır. Okullara gidemeyen çocukların eğitimlerinin geçici bir süreliğine durması, telafi eğitimleri ile çocukların buldukları sınıf seviyelerindeki kazanımlara ulaştırılması gereklidir. Eğitimin sürdürülebilirliği açısından bu önemlidir.

Depremlerden sonra öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer personelin okullara erişimleri mümkün olmadığında kapanan okulların eğitimlerine devam edebilmeleri bugün için teknolojik araçlarla mümkün olabilmektedir. Uzaktan eğitim araçlarının kapsamının geniş olacağını düşündüğümüzde, telsizler başta olmak üzere internet veya uydular sayesinde eğitime kalınan yerden, çocukların güvenle barındıkları mekanlardan devamı sağlanabilmektedir.

Geçici ve gezici okullar olağanüstü durumların uzun sürmesi durumunda başvurulacak alternatiflerdir. Bununla birlikte çadır okullar veya prefabrik okullar da alternatif olarak kullanılan geçici çözümlerdendir. Okulların kapanması sırasında eğitim hizmetlerini eski haline getirmek için geleneksel eğitimi çevrimiçi bir öğrenme ortamına dönüştürmek proaktif bir stratejik önermedir (UNICEF, 2018).

2.1.3. Salgın Hastalıklar ve Eğitim

İçinde bulunduğumuz yüzyılın ilk başlarında ortaya çıkan SARS (ani gelişen solunum yetmezliği hastalığı), dünyanın büyük bir bölümüne yayıldığında sekiz binden fazla insanın ölümüne neden oldu (www.bbcnews.co). SARS'la başlayan ölümcül virüs gerçeği pandemi kavramını da yeniden gündeme getirdi. SARS virüsünün hızlı yayılmasından dolayı Çin, Hong-Kong, ABD ve Kanada'da pandemi ilan edilmek zorunda kalındı. Son yıllarda birden bire ortaya çıkan ölümcül mikropların neden olduğu salgınlar, ülkelerde panik ve korkuya da neden olmakta, hükümetler karantina tedbirlerini hayata geçirmekteler (Crawford, 2020).

Geçen yüzyıllarda dünyayı etkisi altına alan birçok ölümcül virüsten kaynaklı hastalıklar, eğitimin henüz kurumsallaşmamış olmasından ve formal eğitim kurumlarının yaygınlaşmamasından dolayı eğitim faaliyetlerini günümüzdeki kadar etkilemediği söylenebilir. Fakat günümüz dünyasında salgın hastalıkların etkisi önce eğitim kurumlarında hissedilmektedir. Çocukların eğitimlerinin aksamaması için, pandemi kararı alınmış ve kitlelerin karantinalara alındığı korona virüs vakalarında olduğu gibi, uzaktan eğitim teknolojilerinden yararlanmak daha proaktif bir çözüm olarak sunulmuştur (Paul, 2014).

Yüz yüze eğitimin aksadığı durumlarda çocukların eğitimleri öğretmenler tarafından uzaktan eğitim teknolojileri ile devam etmektedir. İnternet ve uydu yayıncılığının

gelişmesiyle aynı anda binlerce öğrenciye ulaşmak ve eğitimlerine devam etmelerini sağlamak, kolaylaşmıştır. Uzaktan eğitim alternatif bir yaklaşım olarak zaman içinde geleneksel eğitimin yerini alabileceği düşünülmektedir (Koç, 2021).

2.2. Olağanüstü Zamanlardan Sonra Eğitim

Olağanüstü yaşanan savaş, deprem veya salgın hastalıklardan sonra, toplumlar toparlanma sürecine girerler. Fakat hiçbir şey eskisi gibi olmayacak sözü tam da bu durumlarda geçerlidir. Zira büyük travmalar geçirmiş insanların hayata bakışları değişir, geleneklerini, adetlerini, alışkanlıklarını sorgulamaya; yenilenme ve eskiye ait birçok izi silmeye gayret ederler. Denemekten korktukları, uzak durdukları fikir ve düşünceleri sorgulamaya, deneme isteği duymaya meyillanmaları bilgiye ve yeniliğe daha açık olma cesaretlerinden kaynaklıdır (Canan, 2021). İnsanların rutinliklerinden çıkarak edindikleri konfor alanlarını terk etme cesareti veren bu tür travmatik yaşamsal tecrübelerden sonra yeniyi, farklılığı aramaları normal insani davranışlardır. Çünkü insan organizması güvende olduğunu, yeniliğin ona zarar vermeyeceğini bildiğinde daha cesur kararlar alabilecek şekilde yaratılmıştır. Bundan dolayı da daha önce tartışmaya bile kapalı oldukları bazı fikri görüşleri, modelleri, siyasi akımları denemek isterler. Eğitim alanında da durum bundan farklı değildir (Canan, 2021).

Zorlu yaşam şartlarında işe koşulan, deneme fırsatı bulan bir çok model olağanüstü süreçlerin sonrasında da devam etme yönündedir. Bunlardan biri de daha önce, otoriter rejimlerce denenmesine bile izin verilmeyen, anarşist düşünce diye ötelenen, katı kuralları olan eğitim sistemleri içinde kendine yer bulmakta zorlanan Açık Eğitim modelidir. Demokratik ve liberal eğitim ve uzaktan eğitim gibi modeller de yeni yaşam şartlarının gündeme getirdiği kavramlardandır (İşler, 2016).

2.2.1. Yeni Kavramlar

İnsanlık tarihi boyunca birbirine zıt veya birbirini destekleyen birçok kavram ortaya atılmıştır. Felsefe tarihi bunlarla doludur. Başta birbirlerine alternatif gibi sunulan görüşlerin zaman içinde farklılıklarından ziyade benzer taraflarına odaklanılarak yeni bakış açıları geliştirilmiştir. Birbirinden zaman zaman etkilenmiş felsefik fikir ve görüşlerin eğitime izdüşümleri olarak değerlendirilebilecek olan kavramlar esasında tarihi bir geçmişi, entelektüel arka planı ve toplumsal dayanağı olan kavramlardır (İşler, 2016).

2.2.1.1. Açık Eğitim (Open Education)

Eğitim ve öğretimin sadece okulda olması gerekmediğini, doğanın da kendisinin bir okul olduğu anlayışı J.J. Rousseau'nun meşhur kitabı Emile'de uzun uzun anlatılmakta ve hayali kahramanı Emile'nin yetişmesinde faydalı bir birey olarak hayatını devam etmesinde doğanın öğreticiliğinden yararlandığı anlaşılmaktadır. Açık havada (outdoor) yapılan eğitimin insanın öğrenme isteğine daha kısa yoldan ve daha kalıcı şekilde destek vereceği belirtilirken uygulama ortamı bazı küçük girişimciler haricinde yaygınlaşmamıştı (Gatto, 2018).

Fakat II. Dünya Savaşı'nın zorlu şartlarında, çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri için kullanılması akıl edilmiş alternatif bir modeldir. Savaş sonrasında da çocukların savaş korkularını yenmelerinde işe yaradığı anlaşıldığından karma bir model olarak uygulanmaya devam etmiştir. Bugün "doğada doğadan öğrenme" olarak etkinlikler için planlanan model, 1940'lı yıllarda İngiliz öğretmenleri ve yetişkinleri tarafından uygulanmıştır. Günümüzde Danimarka, ABD ve Kanada'da bazı alternatif okullarda uygulanmaya devam etmektedir. Ders saati ve ders kavramının olmadığı modelde öğrenciler merak ettikleri konularda bir uzmanın danışmanlığında araştırmalar, seminerler, gezi ve gözlemler yaparak derinlemesine öğrenme deneyimleri yaşamaktadırlar (Demirtaş, 1977).

Özellikle 1950'li yıllardan sonra başlayan yeni eğitim felsefesi ile birlikte eğitimin yaygınlaştırılması ve elitist eğitim anlayışından, herkes için eğitim (Ortaylı, 2021) anlayışına geçiş ile birlikte başlayan yaygın eğitim kavramı da "açık eğitim" felsefesinin yetişkin eğitiminde görülen kesitidir. Aynı zamanda bilgi ekonomisine geçişin de başlangıcında, eğitim alanında en pratik model olarak da görülen (Koç, 2005) açık eğitim günümüze kadar birçok uygulama alanında farklı amaçlarda kullanılmıştır (Yurtluk, 2005).

2.2.1.2. Demokratik Eğitim

Katı otokratik rejimlere karşı olarak gelişen demokratik eğitim modeli özellikle öğrencinin düşünce, davranış ve duygularına değer verilmesi gerektiğini savunan; bundan dolayı da özgür bir ortamda eğitim gören çocukların kendilerini doğru şekilde tanıyarak ilgi, yetenek ve kabiliyetlerine göre yetişeceklerini savunur. Bu anlayış özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında Alman eğitimcilerin sanat eğitimine bakışını etkileyerek, çocuğun özgür bırakılmasını, sanatsal üretimlerinde kalıpların dışına çıkışmasını, çocuğun eleştirilmekten çok anlaşılmasını savunmuşlardır (YÖK, 1997). Günümüzde çocukların gerçek dünyayı resmederken kendi iç dünyalarına göre boyamalarına müdahale edilmemesi görüşünün temeli bu modele dayanır. Çocukların kendi öğrenme süreçlerinin kendilerince planlaması, okul

yönetiminde etkin rol almalarını dolayısıyla okulu çocuklarla birlikte yönetmeyi, çocuğun eleştirme hakkının ihmal edilmemesini savunan bu model, insanlığın özellikle Avrupalı eğitimcilerin, yaşadıkları baskıcı yönetimlerden kaynaklı zorluklara karşı bir alternatif modeldir. Umulur ki çocuklar özgür ve demokratik bir ortamda eğitildiklerinde, ileriki yaşlarında yetişkin birey olduklarında, mesela siyasi alanda yönetici olduklarında, hayatlarında demokratik tutum ve değerleri devam ettireceklerini ve geliştireceklerini; böylelikle de dünyada otoriter rejimlerin bir daha iktidara gelemeyeceğini kurgulamaktadırlar. Günümüzde Dünya'nın 35 farklı ülkesinde 128 ayrı modelde demokratik eğitim ortamında eğitim verdiklerini bildiren okul veya merkezin bulunduğu belirtilmektedir (Korkmaz, 2013).

Ülkemizde 1946 yılında uygulamaya başlayan çok partili dönemin savaş sonrasına denk gelmesi dünyayı saray demokratik hayatın bir yansımasıdır. Küresel anlamda tüm ülkeleri etkisi altına alan demokratik yaşam, siyasetten hukuka kadar birçok alanın yeniden tanımlanmasını gerekli kılmıştır. Amaç dünya tarihinin gördüğü en büyük yıkımlardan biri olan II. Dünya Savaşı ve benzeri bir felaketin bir daha yaşanmaması için, vatandaşların devleti yöneten otoriter yöneticilerine karşı düşünsel ve duygusal boyutta yetiştirilmeleri; insanların kaderlerini etkileyecek “çılgın” kararlar almalarına cesaret edecek ortamın oluşmamasıdır. İşlek'in (2016) ifadesiyle her yeni dönemde eğitimin yeniden tanımı yapılmış ve uygulamaya geçilmiştir (İşlek, 2016). Günümüzde eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme gibi yeni yaklaşım ve modellerde varsayım çocukların demokratik bir ortamda bulduklarıdır. Demokratik bir okul ve sınıf ortamı oluşturulmadan eleştirel veya yaratıcı bir eğitimden söz etmek mümkün değildir (Ünver, 2005; Doğan, 2005; Şahinel, 2005).

2.2.1.3. Uzaktan Eğitim

Okula ulaşımı zor olan veya birçok nedenden okula erişimi olmayan çocuklar için alternatif bir model olarak devreye sokulan Uzaktan Eğitim Modelleri mektupla başlayarak günümüzde internetin de yaygınlaşması ile online, canlı derslere dönüşmüştür. Arazi yapısı nedeniyle okula erişimleri zor olan Avustralya yerlilerinin çocuklarına telsiz ve radyo yayınları ile kullanım alanı genişleyen uzaktan eğitim modeli, günümüzde farklı teknolojik araçlarla devam etmektedir (Yurdakul, 2005). Genellikle veri paylaşımındaki kolaylıktan dolayı internet alt yapısını kullanan uzaktan eğitim modelleri, senkronize veya asenkronize derslerle devam etmektedir (Yassıbaş, 2021). Uzaktan eğitime devam eden öğrenciler, ders kayıtlarını günün istediği saatinde izleyebilirler ve sunulan yazılı veya dijital içeriklerle konuları tekrarlayabilirler. Böylece öğrenme eksikliklerini tamamlamaları mümkün olur

(Yalçın, 2012). Günümüzde online eğitim olarak devam eden model, özellikle salgın hastalıklar ve doğal felaketlerde okulların kapalı olduğu zamanlarda eğitimin sürekliliği açısından büyük öneme sahiptirler. Eğitimin her kademesinde etkili bir şekilde kullanılan uzaktan eğitimin, hibrit eğitim modeline evrimleşeceği beklenmektedir (Yassıbaş, 2021).

2.2.1.4. Hibrit Eğitim

Harmanlanmış eğitim olarak Türkçe'ye girmekte olan eğitim modeli, online ve yüz yüze eğitimin birlikte kullanılmasına denilmektedir (Fidan, 2018). Hibrit modelde öğrencilerin belli gün ve saatlerde okul eğitiminde yüz yüze yapacakları derslerle birlikte, aynı veya başka diğer dersleri istedikleri gün ve saatte, istedikleri öğretmenden online olarak almalarıyla oluşturulan karma bir modeldir (Kasap, 2015). Öğrencilerin birbirleriyle yoğun temas etmelerinin sakıncalı olduğu düşünülen durum ve şartlarda, öğrencilerin dersleri uzaktan, online olarak almalarına fırsat veren bu model, gelecekte eğitim sistemlerinin ağır maliyetlerini de rahatlatıcak gibi görünmektedir. Özellikle pandemi sonrasında dünyada üzerine konuşulan bu model, çevrim içi ve yüz yüze eğitim olmak üzere planlanmakta; her iki ortamın birbirini destekleyeceği şekilde programların geliştirilmesini gerektirmektedir (Yazıcı, 2018). Bu modelde derslerin tamamı online olacağı gibi, her hangi bir dersin uygun olan ders konularının da bir kısmının çevrimiçi bir kısmının da yüz yüze eğitim yapılarak öğrenciye kazandırılması mümkündür. Öğretmen ve öğrenciler için aynı zamanda rahatlık sunan modelin her iki taraf için de yüksek motivasyon getireceği düşünülmektedir (Aksel, 2021).

Hibrit eğitim modelinde, öğrencinin yüz yüze eğitimde anlayamadığı dolayısıyla öğrenme kaybı yaşadığı durumlarda da kullanılması mümkün olacaktır. Öğrenci defalarca izleyerek derslerdeki eksikliklerini kapatabileceğinden tam öğrenmenin gerçekleşmesi mümkün olacaktır (Kızıldağ, 2019).

2.3. COVID-19 Pandemi Sürecinde Dünya'da ve Türkiye'de Eğitim

İçinde bulunduğumuz bu yıllarda dünyayı etkisi altına alan, tüm dünyada II.Dünya Savaşından sonra görülmüş en büyük felaket olarak kabul edilen koronavirüs, geçen yüzyıllarda yaşanan salgın hastalıklarda yapıldığı gibi karantina tedbirleri alınarak etkisinin azaltılacağı beklenmiştir. İnsanlara yaşattığı korku ve panik duyguları bir tarafa, ekonomik, sosyal, siyasi ve sağlık alanındaki olumsuz sonuçları hala tam anlamıyla silinmiş değildir. Bunlarla birlikte çocuklara yansıyan sağlık sorunu olmamakla birlikte, dolaylı yollardan yaşanan sorunlar olmakla birlikte direkt yansıyan tarafı ise eğitim alanında olmuştur.

Okulların kapanmasıyla ve yüz yüze eğitime ara verilmesiyle birlikte alternatif çözümler arayan ülkeler, online eğitim faaliyetlerine ağırlık vermeyi tercih etmişlerdir.

Birleşmiş Milletler'in yayınladığı raporda (2020) bu dönemde Dünya genelinde öğrencilerin en az %91'inin yüz yüze eğitimden uzak durduğunu belirtmektedir. Devletler, sağlığa yönelik tedbirlere paralel bir şekilde, öğrencilerin boşluğa düşmemesi ve ileride oluşacak birikmiş maliyetin artmaması için, eğitim seferberliğine girilerek tüm imkanlarını kullanarak uzaktan eğitime geçilme kararı vermişlerdir (Çakın, Külekçi-Akyavuz, 2020).

Geleneksel eğitime devam eden öğrencilerin ders ve çalışma disiplinleri de bu eğitim modeline uygun olduğundan yeni düzene alışmakta zorlanıldığı görülmüştür. Çevrim içi, online öğrenmenin çok yönlü bir süreç olması nedeniyle öğrenciler açısından çeşitli alanlarda öz yeterlilik gerektirdiğini ifade eden araştırmalar mevcuttur (Yıldız ve Seferoğlu, 2020). Salgından dolayı okullarına gidemeyen öğretmenler de bu süreçte evlerinden imkanları nispetinde süreci yönetmişlerdir. Kapanma kararının verilmesiyle uzaktan eğitime geçilme kararı arasında yeterli zaman olmadığından, uzaktan eğitim için gerekli olan yazılım ve donanımların temin edilmesinde zorlanılmışsa da öğretmenlerin temel düzey bilgisayar kullanım bilgilerinin yeterli düzeyde olmalarından dolayı (Çok, 2021) uzaktan eğitim tecrübesini daha önceden yaşamamış olmalarına rağmen öğretmenlerin teknolojiyi derslerine entegre etmelerinde zorlanmadıkları görülmüştür. Tüm imkansızlıklara rağmen öğretmenler geleneksel eğitim anlayışlarını online eğitimde de devam ettirmiş; ders kitapları, kaynak kitaplar, internet ortamında bulunan ders içeriklerini materyal olarak kullanmışlardır. Bu süreç öğretmenler için de mesleki gelişimlerine katkı sağlamıştır. Zor durumlarda dahi öğretmenlerin eğitime devam edebilme potansiyellerinin olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin nispeten yönetsel ve programdan kaynaklı bir baskıya maruz kalmamaları, süreci kendilerine göre planlayabilme özgürlüklerinin olması, ders saatlerinin esnek ve değişikliğe müsait olması; kullanıcı dostu arayüzüne sahip eba platformundan birçok fonksiyonun hazır olarak sunulması, sesli, görüntülü veya yazılı materyallere tek bir platform üzerinden erişimin kolay olması gibi unsurlardan dolayı öğretmenlerin online eğitimde, geleneksel eğitime benzer şekilde öz-yeterlilik gösterdikleri anlaşılmaktadır (Çok, 2021). Özellikle ilköğretim öğretmenlerinin duygusal yönlerinin fazla oluşundan dolayı öğrencilerle kamera açarak görüntülü, soru-cevap şeklinde, öğrencilerini daha aktif tutarak ders işleme derslerin enerjisini daha yüksek tutmuştur (Karaca ve Kelam, 2020).

Öğretmenler bu süreçte sosyal medya araçlarının da desteğiyle kendi aralarında bilgi paylaşımını en üst düzeyde gerçekleştirmiş, açık platformlarda paylaşımlarının yayılmasına izin vermişlerdir. Mesleki dayanışmanın sergilendiği bu süreçte, öğretmenlerin kolektif

bilinçle konuya yaklaşımları mesleki motivasyonunu da artırmıştır. Birçok online eğitim platformunun içeriklerini paylaşımına açması öğretmenlerin işlerini daha da kolaylaştırmıştır. Öğretmenlerin meşguliyetleri olmasına rağmen öğrencilere yardımcı oldukları, öğrencilerin eğitim hakkını gözettikleri ve bu eylemleri de meslek etiği şeklinde düşündükleri görülmüştür (Karaca ve Kelam, 2020). Uzaktan eğitim, yaşamlarını farklı yerlerde sürdüren öğretmenler ve öğrenciler arasında aktif iletişim kurma, bireysel ve işbirlikçi çalışma ortamı sağlamaktadır (Altıparmak, Kurt ve Kapıdere, 2011). Ayrıca kayıt altındaki ders videoları sonradan da izlenebildiğinden canlı derslere katılma fırsatı olmayan öğrenciler istedikleri zaman doküman, video gibi birçok materyale bireysel olarak ulaşabilmektedir (Solak, Ütebay ve Yalçın, 2019).

Tüm bu gelişmelerle birlikte eğitimin ve okulun anlamı yeniden fark edilmiştir. Online eğitimin avantajlarının yanında, büyük miktarda öğretimin aniden çevirim içi olarak değiştirilmesinin sınırlılıkları olduğu da bir gerçektir (Lau, Yang ve Dasgupta, 2020). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler alışageldikleri sosyal yaşam faaliyetlerinde, biyo-psikososyal, manevi ve ekonomik bakımdan kısıtlanmışlardır (Tanhan, 2020). Bu olumsuz durumla birlikte çocuk ve gençlerde aşırı depresyona bağlı olarak, kaygı, korku, yalnızlık hissi, motivasyon düşüklüğü, uykusuzluk, anlamsız ağrılar, iştahsızlık, nedensiz sinirlenmeler gibi septomlara rastlanılmıştır. Normal şartlarda öğrencilerde bu sıklıkla görülmeyen bu olumsuz durumların okulun psikolojik ve sosyal yönünü göstermesi açısından önemlidir. Okulun sadece belli program dahilinde, çeşitli materyallerin yardımıyla bilgi aktarılan bina olmaktan çok sosyalleşme ve toplumsal beraberliğe olan katkısı daha iyi anlaşılmıştır. Okullarda öğrenci-öğrenci ilişkisinin sosyopsikolojik unsurunun fark edilmesiyle, uzun zamandır okulun sosyal boyutunun ihmal edildiği de görülmüştür (Acar ve ark., 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırma Modeli ve Deseni

Pandemi sürecinde sınıf öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar ve pandemi sonrasına yansıyan yönleriyle eğitim öğretime yönelik bakış açılarının tespitine yönelik, sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Sınıf öğretmenlerinin, yeni dönemde eğitim ekosistemindeki farklılıkları ne düzeyde hissettiklerine yönelik tutum ve düşünceleri bu çalışmanın odaklandığı ana olgudur. Ana olgunun doğasından dolayı Strauss ve Corbin (1998)'e göre “dile getirilmesi veya

geleneksel yöntemlerle hakkında bilgi edinilmesi zor olan duygu, düşünce veya hisler hakkında girift detaylara ulaşmak için” nitel yöntemler kullanılabilir (Creswell, 2020).

Bu çalışmada kullanılacak yöntem olgu bilim (fenomonoloji) olarak belirlenmiştir. Olgu bilim yaklaşımı, “bir durumun öznel anlatımıdır”. Bir çalışma alanındaki katılımcılardan öznel olarak, yaşadıkları olayla ilgili görüş, tecrübe ve düşüncelerinin raporlaştırılmasıdır (Creswell, 2007).

Olgu bilim (fenomenolojik) araştırma, adından da anlaşılacağı gibi bir fenomeni araştırmak için kullanılır. Bu fenomen herkes tarafından yaşanan fakat insanların bir araya gelerek kendilerini açık ve net ifade ederek birbirilerine anlatamadıkları olgulardır (Mills ve Gay, 2016). Bu tür araştırma tasarımında, bilgili ve deneyimli katılımcılardan fenomeni deneyimlerine dayalı olarak tanımlamaları istenen bilgiler toplanır. Fenomenolojik araştırma, insanların yaşamış deneyimlerini ortaya koyar ve bu deneyimlerdeki ortak noktaların geniş tanımlarını temsil eder (Berg, B.L ve Lune, H, 2019).

Çalışmada ele alınan olgu pandemi sürecinde eğitimidir. Bu olgu odağında sınıf öğretmenlerinin deneyimleri ve yaşadıkları tecrübelerle dayalı olarak, Covid-19 pandemisinden dolayı yaşanan karantina tedbirleri kapsamında yapılan online uzaktan eğitim uygulamasını nasıl algıladıkları ve süreci nasıl yaşadıkları, hangi sorunlarla karşılaştıkları, geleneksel eğitime göre avantajlı ve dezavantajlı taraflarının olup olmadığı; sürecin aksayan taraflarıyla ilgili fikir ve görüşlerinin olup olmadığıyla ilgili fikir edinilmiştir.

3.1. Verilerin Toplanması

Sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde online devam eden eğitim öğretime ve sonrasında geçilen yüz yüze eğitim sürecine yönelik olarak görüşlerinin alındığı bu çalışmada verilerin toplanması aşağıdaki gibi bir sıralama uygulanarak gerçekleştirilmiştir:

- Sınıf öğretmenlerinin karantina esnasında ve karantina sonrası yaşadıkları sorunlarla ilgili tutum ve düşüncelerini belirlemek için hazırlanan görüşme formu internet ortamında Forms Google uygulamasında düzenlendi ve formun linki okul WhatsApp grubunda paylaşıldı.

- Katılımcılardan gönüllük esasına göre formdaki kişisel ve mesleki bilgilerini doğru bir şekilde girdikten sonra, 3 adet(öncesi ve sonrası ayrı olarak) soruya kendi deneyimlerine, gözlem ve düşüncelerine göre görüşlerini yazmaları istendi.

- Katılımcı öğretmenler, kendilerine verilen 10 günlük zaman içinde, istedikleri saat ve ortamda sorulara cevap verdiler. Katılımcılar kendi rızalarıyla araştırmaya katıldıklarını beyan eden bir metni onaylayarak araştırmada görüş, düşünce ve deneyimlerini paylaştılar.

Toplanan veriler analiz edilmek üzere tablolaştırılarak araştırmacı tarafından kullanıma hazır hale getirildi.

3.2. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin toplanmasından sonra analiz ve çözümleme işlemlerine geçilmiş ve aşağıdaki adımlar gerçekleştirilmiştir.

- Katılımcıların her bir soruya verdikleri cevaplar analiz edilirken, ayrıca tüm sorulara verdikleri cevaplarla bağlam ilişkisi aranmıştır. Böylece bütünlüğün bozulmamasına dikkat edilmiş, katılımcının görüşünün daha net olarak anlaşılması amaçlanmıştır.

- Tüm sorulara yazılan görüşlerde üzerinde durulan başlıklar, atıf yapılan kavram ve ifadeler not edilmiştir.

- Elde edilen kavramlar ve ifadeler arasındaki ilişki belirlenerek, kodlama ve kategoriler türetilmiştir.

- Analiz sürecinin her aşamasında literatürden elde edilen verilerle karşılaştırma yapılmıştır.

- Veri analiz sürecinde nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan kodlama ve veri indirgeme metotlarından yararlanılmıştır.

- Raporlama aşamasında verilerin analizi esnasında yazılan notlardan da ayrıca yararlanılmıştır.

3.3. Çalışma Grubu

İstanbul, Ümraniye ilçesi, Zehra Ülker İlkokulu'nda görev yapan ve bu araştırmaya katılmayı kabul etmiş, 11'i kadın, 4'ü erkek 15 sınıf öğretmeni bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcı öğretmenler (K1, K2, ...) şeklinde kodlanarak, görüş, düşünce ve fikirleri analiz edilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel ve Mesleki Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Mesleki Kıdem Yılı
K1	Kadın	11 yıl
K2	Kadın	16 yıl
K3	Kadın	14 yıl
K4	Kadın	11 yıl
K5	Kadın	16 yıl
K6	Kadın	15 yıl
K7	Kadın	16 yıl
K8	Erkek	20 yıl
K9	Kadın	17 yıl
K10	Kadın	7 yıl
K11	Kadın	5 yıl
K12	Erkek	32 yıl
K13	Erkek	14 yıl
K14	Kadın	25 yıl
K15	Erkek	7 yıl

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerin mesleki kıdem ortalamaları 15 yıl olup, öğretmenlerin tamamı uzaktan eğitim döneminde online derslere aktif olarak katılmışlardır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kişisel ve mesleki bilgilerine dair veriler Tablo 3.2’de yer almaktadır.

Tablo 3.2: Katılımcıların Kişisel ve Mesleki Bilgileri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	11	73,40
	Erkek	4	26,60
Mesleki Kıdem	10 yıldan az	4	26,60
	10 – 20 yıl arası	8	53,40
	20 yıl ve üstü	3	20,00
Karantina döneminde okutulan sınıf	1.sınıf	6	40,00
	2.sınıf	1	6,70
	3.sınıf	4	26,70
	4.sınıf	4	26,70
Karantina sonrası okutulan sınıf	1.sınıf	5	33,33
	2.sınıf	5	33,33
	3.sınıf	-	-
	4.sınıf	5	33,33
Öğrenci mevcudu	20 – 30 öğrenci	8	53,33
	31 – 41 öğrenci	7	46,67
Online derslere katılan öğrenci sayısı	10 – 20 öğrenci	4	26,67
	21 – 30 öğrenci	11	73,33

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgilerinin yer aldığı Tablo 4.1 incelendiğinde, katılımcıların 11 (%73,40) kadın, 4 (%26,60)'ü erkek öğretmenlerden oluştuğu; 4 (%26,60)'ünün 10 yıldan daha az kıdeme sahip olduğu, 8 (%53,40)'in 10-20 yıl arasında kıdeme, 3 (%20,00)'ünün 20 yıldan daha fazla kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin karantina döneminde online eğitim verdikleri sınıf seviyesinin 1.sınıf öğretmeni olan 6(%40,00), 2.sınıf öğretmeni olan 1(%6,70), 3.sınıf öğretmeni olan 4(%26,70) ve 4.sınıf öğretmeni olan 4(%26,70) kişi olduğu; karantina sonrası yüz yüze eğitime geçildiğinde ise 5(%33,33) öğretmenin 1.sınıf, 5(%33,33) öğretmenin 2.sınıf ve 5(%33,33) öğretmenin de 4.sınıf öğretmeni olduğu görülmektedir.

Okuttukları sınıfların öğrenci mevcutlarının ise, 20-30 öğrenci mevcudu olan 8(%53,33) ve 31-40 öğrenci mevcutlu sınıfı olan 7(%46,67) öğretmenin olduğu görülmektedir. Buna rağmen online derslere devam eden öğrenci sayısı açısından 10-20 öğrenci arası 4(%26,67) ve 21-30 arası öğrencinin devam ettiğini beyan eden öğretmen sayısı 11(%73,33) olduğu görülmektedir.

Buna göre uzaktan eğitim döneminde online eğitime katılım oranı %71 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Görüşme Formunun Oluşturulması

Araştırma konusuna uygun olarak hazırlanan soruları, öncelikle literatür araştırmasıyla elde edilmiş ve bir soru havuzunda listelenmiştir. Daha sonra konuyla ilişkili olan temel üç soru belirlenmiştir. Karantina esnasındaki (okulların kapalı olduğu durumlarda) ve karantina sonrasındaki (yüz yüze eğitim) olmak üzere meseleye iki yönden bakmaları ve ayrı ayrı cevaplamaları istendiğinden, katılımcılara iç içe geçmiş ve bağlantılı 6 soru sorulmuştur. Görüşme formu EK 1'de yer almaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Katılımcı öğretmenler, görüşlerini Forms Google ortamında hazırlanan yapılandırılmış görüşme formuna yazdıktan sonra, otomatik kayıt ve verileri tablolaştırma otomatik olarak gerçekleşmektedir. Daha sonra verilerin yazıldığı tablodaki her soruya verilen görüşler MS Word programına aktarılmış ve program marifetiyle elde edilen metinler kelime indeksi halinde listelenmiştir. Her bir kelimeye ait atıf sayısı belirlendikten sonra benzer ve bağlantılı

kelimeler ortak bir kelime başlığı altında (kod) toplanarak literatürde karşılığının olup olmadığı araştırılmıştır.

Üçüncü aşamada ise kodlanan kelime ve ifadeler belirlenen temalarla karşılaştırılmış, uyuşmayan temalar yeniden düzenlenmiştir.

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar karantina esnası ve sonrası olmak üzere iki kısmı kapsayacak şekilde 3 tema altında toplanması uygun görülmüştür. Bu temalar sırasıyla:

1. Karantina ve Yüz Yüze Eğitim Süreci
2. Eğitimde Verimlilik
3. Sürecin Eğitime Katkısı'dır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilecek verilerin indirgenmesi (kodlama ve etiketlenmesi) yapılarak, yorumlanacaktır. Daha sonra katılımcılara sorulan 3 adet sorulara verilen cevapların nitel analizi yapılacak ve oluşturulan tema, kodlama ve kategoriler tablolaştırılarak anlaşılır bir şekilde yorumlanacaktır.

4.1. Öğretmenlerin Karantina Sürecinde ve Yüz Yüze Eğitimlerin Başlamasına Yönelik Yaşadıkları Duygular

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin pandemi tedbirleri kapsamında alınan karantina kararında, okulların kapanması ile başlayan süreçte, eğitim öğretime yönelik yaşadıkları duyguların belirlenmesi için sorulan “*Pandemi sürecinde eğitim-öğretime yönelik ne tür duygular yaşadınız?*” sorusuna verilen cevaplar Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1: Öğretmenlerin karantina sürecinde eğitim öğretime yönelik yaşadıkları duygudurum tablosu

Tema	Kategori	Kodlar	f	Açıklama
Karantina Süreci	Duygudurum	Telaş	1	K11
		Belirsizlik	3	K11, K13, K4
		Panik	3	K13, K15, K6
		Endişe	2	K4, K2
		Kaygı	2	K2, K9
		Şüphe	2	K3, K1
		Heyecanlı	2	K12, K6

Stres	1	K10
Bıkkınlık	1	K10
Tükenmişlik	1	K10
Şaşkın	1	K14
İsteksiz	1	K5
Mutsuz	1	K5

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin pantemi ile başlayan online (çevrimiçi) eğitim sürecine yönelik yaşadıkları duygular incelendiğinde, endişe, telaş, panik gibi olumsuz duyguların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bu dönemle ilgili en çok kullandıkları ifadeler belirsizlik (3) ve panik (3) olduğu; endişe (2), kaygı (2), şüphe (2), heyecan (2) kelimelerinin bunları takip ettiği görülmektedir. Öğretmenlerden süreçte telaşlandığını, strese girdiğini, bıkkınlık yaşadığını, tükenmiş hissine kapıldığını, süreçte şaşkın olduğunu, online eğitimde isteksiz ve mutsuz olduğunu belirten birer öğretmenin olduğu görülmektedir.

Katılımcı öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinden bazıları şöyledir:

*“Öncelikle kısa süreli **panik** yaşadım, çocuklara nasıl ulaşacağım, derslere nasıl devam edeceğim diye.” (K13)*

*“Pandemi sürecinde uzaktan eğitim yaptığımız için öncelikle **endişe** ile başladım sistemin yürüyemeyeceğini düşündüm.” (K15)*

*“Pandemi sürecinde herkes gibi bizler de ne yapacağımızı **bilemedik**, uzaktan eğitim alışık olduğumuz bir şey değildi çünkü.” (K4)*

*“İlk zamanlar **bilinmezlikler** çok olduğu için kaygılıydım ve hoşnut değildim.” (K2)*

Pandemi tedbirleri kapsamında alınan karantina tedbirlerinin hafifletilerek okulların açılması kararından sonra öğretmenlerin yaşadığı duygunun ne olduğuna dair sorulan “Yüz yüze eğitime hangi duygularla başladınız?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2: Öğretmenlerin Yüz Yüze Eğitime Başlanmasıyla İlgili Duyguları

Tema	Kategori	Kodlar	f	Açıklama
Yüz Yüze Eğitim	Duygudurum	İsteksizlik	1	K11,
		İstekli	3	K13, K5, K1
		Endişe	2	K15, K6
		Kaygı	2	K2, K9
		Özlem	1	K12
		Korku	1	K10
		Umutlu	1	K14
		Mutlu	1	K5

Öğretmenlerin yüz yüze eğitime başlarken yaşadıkları duyguların sorulduğu soruya verilen cevaplarda geçen kelimelerin yer aldığı Tablo 4.2'den görüldüğü üzere, öğretmenler istekli (3) göreve başlamışlardır. Bununla birlikte öğretmenler endişeli (2) ve kaygıları (2) olduğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretmenler yüz yüze eğitime başlarken özlem ve umut içinde başladıklarını; bununla birlikte korkularının devam ettiğini ve motivasyonlarının düşük olduğunu dile getirmişlerdir.

Yüz yüze eğitime başlarken öğretmenlerin duygularından bazıları şu şekildedir:

“Yüz yüze eğitime **isteksiz** başlasak da daha verimli olduğunu kabul ediyorum.” (K13)

“Yüz yüze daha **heyecanlı** başladık ve daha verimli geçiyor.” (K12)

“Yüz yüze eğitim de işe hastalığın vermiş olduğu **korku** vardı ama canlı dersten çok daha rahat” (K10)

“Daha **mutlu** ve **umutlu**...” (K14)

“Yüz yüze eğitime çok istekli ve **mutlu** şekilde başladım.” (K5)

4.3. Öğretmenlerin Eğitimde Verimlilik (Eğitim Kaybı) Konusundaki Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde eğitim-öğretimde verimlilik ve etkinlik ne düzeyde gerçekleşti? Yüz yüze eğitim esnasında nasıl bir değişim olduğunu görüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4.3 ve Tablo 4.4’de görülmektedir.

Tablo 4.3: Öğretmenlerin online eğitimde verimlilik ve etkililik üzerine görüşleri

Tema	Kategori	Kodlama	f	Açıklama
Eğitimde Verimlilik	Öğrenci Katılımı	Katılım sağlayan öğrenciler başarılı	5	K11, K13, K2, K7, K8,
		Derslere katılmayan öğrenciler başarısız	6	K15, K3, K10, K4, K14, K5
		Motivasyon	3	K2, K6, K11
	Teknoloji	İmkanların olmayışı	1	K15

Karantinada tedbirleri ile okulların kapanmasıyla başlayan online eğitim sürecinde, öğrencilerin eğitim çıktılarını kazanma durumlarının sorulduğu soruya karşılık gelen cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin üzerinde durduğu temel iki konunun olduğu görülmektedir. Öğrencilerin derslere katılımı ve evlerinde yeterli imkanlara sahip olamayan öğrencilerin süreçte yaşadığı mağduriyet olarak atıf yapılan bu iki husus eğitimin verimliliğini etkilediği anlaşılmaktadır.

Öğretmenlere göre derslere katılım gösteren öğrencilerin eğitim kayıplarının pek olmadığı fakat öğrencilerin motivasyonunun ve uzun süren ders saatleri boyunca bilgisayara ekranında tutulmalarının güç bir durum olduğu (K15), bu durumu en aza indirmek için etkinlikler planlamak zorunda kaldıklarını (K6) belirtmişlerdir.

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin yer aldığı Tablo 4.3 incelendiğinde online derslere katılan ve katılmayan öğrencilerde eğitim çıktıları açısından büyük farkların olduğu; derse düzenli devam eden öğrencilerin konu kayıplarının olmadığı (5), derse devam etmeyen ve derslere düzensiz devam eden öğrencilerde ise eğitim kayıpları görüldüğü (6) anlaşılmaktadır. Derslere katılımın olmamasının nedeni olarak da çocuğun imkanlarının olmamasından kaynaklı (1) olduğunun düşünüldüğü anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilerin motivasyonun sağlanmasında uzaktan eğitimde zor olduğu (3) fakat genç öğretmenlerin bu konuda daha hassas davrandıkları; öğrencilerin içine buldukları psikolojik durumu da göz önüne alarak derslerin içeriklerini düzenledikleri anlaşılmaktadır.

Bu konuda öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

*“Okuma yazma sürecini **uzaktan eğitime katılan öğrencilerle yüzde yüz gerçekleştirdik.**” (K7)*

*“Uzaktan eğitim sürecinde **verim çok düşüktü**” (K4)*

“Verimli geçmesi adına elimizden geleni yaptık ama bizim mesleğimiz uzaktan yapılabilecek bir iş değil, gerçi biz o bağı ekranlardan da kurmayı başardık.” (K6)

*“Okuma yazma konusunda **yüksek verimlilik aldım.** Ancak **derse giremeyen öğrenciler** maalesef bu yıl onlar ile okuma yazma çalışması yapıyoruz” (K3)*

*“Uzaktan **eğitim verimli ve etkili geçti, öğrencilerin katılımı, motivasyonlarının ve heveslerinin artması için etkinlikler yaptım.**” (K2)*

Uzaktan eğitim sürecinin tamamlanıp, karantina tedbirlerinin kalkmasından sonra okulların yüz yüze eğitime geçme kararının ardından, eğitim öğretimin normal düzenine dönülmesinden sonra eğitimde verimlilik ile ilgili nasıl bir değişimin olduğuna dair soruya ise öğretmenlerin verdikleri cevaplara ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.4: Öğretmenlerin yüz yüze eğitim sürecinde eğitimin verimliliği üzerine görüşleri

Tema	Kategori	Kodlama	f	Açıklama
Eğitimde Verimlilik	Ölçme Değerlendirme	Akademik başarı düzeyleri	7	K15, K3, K6, K10, K4, K1, K9
		Geri dönüt, anlaşılmayan kısımların tekrarı	8	K11, K13, K2, K3, K6, K1, K8, K14
	Disiplin sorunu	Okul ve sınıf kuralları	2	K11, K2
		Öğrenci davranışları	3	K11, K10, K12,
		Sosyal beceriler	1	K11
	Kurum kültürü	Sosyallik	2	K11, K6

Tablo 4.4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre yüz yüze eğitime geçişle birlikte, öğrencilerin akademik düzeylerinde artış olmuş (7), anlaşılmayan konuların tekrarlanması ve öğrenciye anında müdahale edilmesi (8) mümkün olabilmiş böylece öğrenciler ile ilgili doğru ölçme değerlendirme yapabildiklerini (15) belirtmişlerdir.

Katılımcı öğretmenler, uzun bir aradan sonra okula geri dönen öğrencilerde okul ve sınıf kurallarına uymama (2), olumsuz davranışlar sergileme (3), temel düzeyde sosyal becerileri eksikliği (1) gibi disiplin sorunlarına (6) atıf yapan gözlemlerini bildirmişlerdir.

Öğretmenler ayrıca öğretmen ve öğrencilerin bir arada olmalarının okul içinde sosyalleşerek (2) rahatlama fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir.

Bu konuda öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“....bizler de okula gelip öğretmen arkadaşlarımızla vakit geçiriyor, sosyalleşiyoruz.” (K11)

“Yüz yüze eğitim de öğrenme eksikliklerini daha kolay fark edip **anında müdahale** edebiliyorum,” (K13)

“Yüz yüze eğitim de maske, kalabalık sınıf gibi etkenler daha hissedilir ve zorlayıcı oluyor. Bununla birlikte **bire bir görüp ilgilenmenin kolaylığı** daha iyi.” (K2)

“Yüz yüze eğitim de işlenen konuları daha iyi anlamaktalar. Etkinlik daha rahat yapılmakta ve **derse katılım daha** iyi olmaktadır.” (K3)

“Yüz yüze eğitim çok daha sıcak, çocukları **değerlendirme** açısından da epey **objektif** sonuçlar alıyoruz.” (K6)

“Yüz yüze eğitime geçildiğinde durum¹ daha net ortaya çıktı. Çocuklarda **akademik başarısızlık, sosyal anlamda sıkıntılar** ortaya çıktı.” (K10)

“Davranışlar kontrol altında oluyor ve **yanlış davranışlar** anında düzeltiliyor.” (K12)

4.4. Öğretmenlerin Online Eğitim Tecrübesinin Eğitime Katkısı Üzerine Görüşleri

Katılımcı öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim süreci eğitim-öğretim açısından ne tür fırsatlar doğurmuştur? Bu fırsatları yüz yüze eğitim sürecinde fark ediyor musunuz?” sorusuna verilen görüşlerin analizi aşağıdaki Tablo 4.5’de görülmektedir.

Tablo 4.5: Sürecin eğitim-öğretime kazandıracığı olası faydalara yönelik öğretmen görüşleri

Tema	Kategoriler	Kodlar	f	Açıklama
Pandemi Sürecinin Eğitime Katkısı	Yeni Fırsatlar	Eğitimin devamlılığı	9	K4, K14, K3, K7, K2, K6, K11, K13, K15
		Alternatif yöntemler	5	K4, K14, K7, K13, K15
	Entegrasyon	Teknolojinin faydaları	3	K10, K14, K11
		Öğrencileri tanıma fırsatı	2	K12, K11
		Mesleki gelişim	2	K10, K2
		Sağlıklı eğitim ortamı	2	K9, K8
		Okul – aile iletişimi	6	K8, K3, K12, K6, K11
		Görselleştirme, daha fazla duyuya hitap edebilme	1	K2

¹ Uzaktan eğitim sürecinde online eğitimden bahsederek...

Tablo 4.6 incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitim sürecinin geleneksel eğitim sistemine katkısını olumlu buldukları görülmektedir.

Katılımcı öğretmenlere göre, olumsuz veya olağanüstü durumlarda ve öğrencinin okula devam edemeyeceği (sağlık ve diğer nedenlerle) durumlarda eğitimin devamlılığı (9) amacıyla kullanılabilir alternatif bir yaklaşım (5) olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca süreçte teknolojiden eğitimde de faydalanılması (3) bakımından esnek ve kolay bir yöntem olduğunu özellikle bu süreçte online ve uzaktan mesleki gelişim kurslarına devam ettiklerini (2), normal şartlarda bu derece yoğun ve çok sayıda kursa katılmanın mümkün olamayacağını belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecinin okul hijyeni ve genel sağlık açısından (2) da faydalı bir yöntem olduğunu, gürültüsüz ve temiz bir ortamda eğitim öğretimin yapılabildiğini; bu süreçte öğrencilerin yaşadıkları evleri ve yaşam koşullarını, ailelerin çocuklarına sunduğu imkanları veya imkânsızlıkları daha yakından görebilme fırsatı yakaladıkları, böylece öğrenciyi kendi yaşam alanlarında tanıma (2) imkanını elde etmelerinden bahsetmişlerdir.

Ayrıca öğretmenlere göre uzaktan eğitimle daha güçlü okul-aile ilişkilerinin geliştirilebileceğini (6) ailelerin öğrencilerinin eğitimlerine daha aktif katılım gösterdiklerini, okulda öğrenilen ve öğrencinin öğrenme eksikliği yaşadığı durumlarda çocuklarına nasıl yardımcı olabileceklerine dair bakış açısı, öğretme teknikleri edindiklerini düşünmekte oldukları görülmektedir. Geleneksel yüz yüze eğitimde soyut kavramların öğretiminde uzaktan eğitimin teknolojilerinden yararlanılabileceği, görselleştirme başta olmak üzere çoklu ortamlar sayesinde (1) çocukların öğrenmelerinin geliştirilebileceği belirtilmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğu olumlu yaklaşımlarda bulunmakla birlikte, yalnız bir öğretmen (K13) uzaktan eğitim için gerekli olan teknolojik alt yapıya ve donanıma sahip olmayan aileler için bir fırsat doğuramayacağını, fırsat eşitsizliğine neden olacağını belirtmiştir. Katılımcı buna rağmen uzaktan eğitim sürecinde edindiği tecrübeye göre, uygun şartların sağlanması şartıyla eğitimin devamlılığında kullanılabilir bir yöntem olduğunu belirtmiştir.

Konuyla ilgili öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

*“Yüz yüze **eğitimin önemini** anlamamızı sağladı. .... uzaktan eğitimin yüz yüze **eğitime bir alternatif** olarak her zaman uygulayabileceğini biliyoruz.” (K15)*

“Öğrencilerimizin evlerini, ailelerini gördük, tanıdık.” (K11)

“...öğretmenler çokça online kurs, Webinar vb. katılarak mesleki gelişimlerine zaman ayırabildi.” (K2)

“... **Velileri de eğitmiş** oluyoruz... Veliler öğretmeni daha yakından tanımış oluyor. Kendimizi velilere tanıtmış oluyoruz. **İletişim problemi ortadan kalkmış** oluyor.” (K12)

“Okula gelinemediği süreç için **gayet yeterli bir eğitim durumu.**” (K7)

“**Hastalığa yakalanmadık**, çocukların **gürültüsü olmadı**, ailelerin yardımı çok oldu.” (K8)

“Fırsat eşitsizliğinin olduğu bir durumda **çok da fırsatlar doğurduğunu düşünmüyorum.** Kısa süreli durumlarda (kar tatili vs) kurtarıcı olabilir ama uzun bir süreyi kapsayan dönemlerde **çok verimli olduğunu düşünmüyorum.** Saatlerce bilgisayarın başında oturarak ders işlemek bir süre sonra **çocukları da bunaltıyor.** **Sosyalleşme imkanları ortadan kalktığı** için zamanla çekilmez hale geliyor. Şu anlamda bir fırsat olabilir, hastalık vs nedenlerle **okula gelmeyen öğrencilere telafi eğitimi verilebilir.** Bir hafta gelmeyen birkaç öğrencime o hafta işlenen konuların önemli bölümlerini anlatmıştım.” (K13)

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Okulların kapatılıp eğitimin uzaktan eğitim teknolojisi ile devamı kararı öğretmenler için önemli bir deneyim ve dönüm noktasıdır. Bu süreçte geleneksel eğitimin tüm unsurlarını (yüz yüze eğitim, aktif, öğrenci merkezli, aynı derslik içinde) uygulayarak mesleklerini sürdüren öğretmenler pek de alışık olmadıkları alternatif bir yöntem olan uzaktan eğitimi uygulamaya başlamışlardır. Devamında ise tekrar yüz yüze eğitime dönmüştür. Bu sürecin öğretmenlere yaptığı kişisel, mesleki ve pedagojik katkının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Öğretmen görüşlerine göre, ilk zamanlar korku, şüphe ve endişe duyulmuşsa da, online derslerin pedagojik, sosyolojik ve akademik yönlerinin derslere katılan öğrenciler açısından faydalı olduğunu düşündükleri ve destekledikleri anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitimin veya online eğitimlerin, ihtiyaç belirlediği zamanlarda uygulanmasının eğitimin devamlılığı açısından önemli görüldüğü sonucuna varılmıştır. Bu süreçte öğretmenler öz-yeterlilik kapasitelerini fark ederek, eğitimin farklı platformlarda da başarıyla uygulanabileceğini anladıklarından, kişisel ve mesleki gelişimlerine olumlu yansımaları olduğu anlaşılmaktadır.

Mesleki kıdemi daha az olan öğretmenlerin, mesleki kıdemi daha fazla olan öğretmenlere göre sürecin belirsizliğinden daha çok etkilenmiş oldukları sonucuna varılmıştır. Mesleki tecrübesi fazla olan öğretmenlerin yüz yüze eğitime başlamaktan heyecan duydukları, öğrencilerle sosyal olarak bir arada olmak kaydıyla eğitimin olabileceği düşüncesinde oldukları sonucuna varılmıştır. Genç öğretmenlerin yüz yüze eğitim sürecine daha isteksiz ve endişeli başladıkları anlaşılmaktadır.

Online derslere katılımın oranının yüzde yetmişin üzerinde olması ile Türkiye ortalamasının üstünde olduğu anlaşılmaktadır. Katılımların yüksek olmasından dolayı da özellikle birinci sınıfları okutan öğretmenler, online derslerin yüz yüze eğitim kadar başarılı sonuçlar verdiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin akabinde yüz yüze eğitime geçildikten sonra, öğrenciler arasındaki sosyal ve akademik kayıp daha net görüldüğünden, bu kaybın online derslere katılmayan öğrencilerin aleyhine bir durum olduğu öğretmenler tarafından tespit edilmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitime olumsuz bakmalarının temel nedenlerinden biri öğrenciler arasındaki bu farktan olduğu söylenebilir. Kadın öğretmenlerin derslerde öğrencilerinin motivasyonunu daha fazla önemsemeleri de ilginç bir sonuç olarak tespit edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen bir başka sonuç, mesleki kıdemleri 20 yıl ve üstü öğretmenlerin yüz yüze eğitimin başlamasıyla öğrencilere, öğrenme süreçlerinde daha fazla yardımcı olabileceklerine odaklanırken, daha genç öğretmenlerin önceliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına odaklanmalarıdır. Bu gruptaki öğretmenler ölçme ve değerlendirme vurgusunu da aynı oranda ön planda tutmuşlardır.

Öğrencilerin uzun tatilden sonra okula başlayarak yüz yüze eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmeleri ile okul ve sınıf kurallarına uymakta zorlandıkları sonucuna varılmıştır. Bu sorunu akademik başarıyı da ön planda tutan, nispeten okulun genç öğretmenleri ifade etmiştir. Genç öğretmenlerin yüz yüze eğitime başlanmasında da diğer gruplara göre daha az istekli, endişeli ve kaygılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Genç öğretmenlerin okulu meslektaşlarıyla sosyalleşecekleri bir ortam olarak da görmeleri, okulun sosyal tarafını önemsemeleri de ayrı bir sonuçtur.

Farklı şartlar ve basamaklarda gerçekleşen uzaktan ve geleneksel yüz yüze eğitimin birbiriyle desteklenecek tarafları olduğu gibi, üstün veya zayıf taraflarının da olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenler açısından gelecek yıllarda eğitimin Hibrit (harmanlanmış) modelinin geliştirilmesine bu süreçte katkı sağladıkları ve her iki yöntemin olumlu taraflarının kaynaştırılarak entegrasyonunun yapılmasının; eksik kalan yönlerinin ise farklı

çözüm yollarıyla tamamlanmasının faydalı olacağı dile getirilmiştir. Uzaktan eğitim veya online eğitimde öğrencilerin ve öğretmenlerin sosyal ilişkiler kuramamalarına yönelik eleştirileri ise, içinde bulunulan karantina ve pandemi koşullarına bağlamak mümkündür. Zira normal şartların hüküm sürmediği, insanların evlerinden dışarı çıkamadığı bir süreçte sosyal ilişkilerin kurulamamış olmasını uzaktan eğitime mal etmek doğru olmayacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler uzaktan eğitimin olağan zamanların dışında alternatif bir yöntem olarak, eğitimin sürdürülmesinde ve devamlılığın sağlanmasında; okul dışı zamanlarda öğrenci ve veliye ulaşmada, telafi eğitimi düzenlemede, bireyselleştirilmiş eğitimle öğrenme zorluğu veya öğrenme kaybı olan öğrencilerde kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Mesleki kıdemi fazla olan nispeten yaşlı öğretmenlerin, uzaktan eğitimin sağlık ve hijyen açısından önemine vurgu yapmaları, yüzyüze eğitimde ise yaşadıkları endişe durumunun yaşları itibarıyla genel sağlık sorunları yaşama riskinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Türk eğitim sisteminin yapısal sorunlarından biri olan okul-aile işbirliğinin tam olarak sağlanamaması uzun zamandır eğitimciler arasında konuşulan bir konudur. Uzaktan eğitim sürecinde velilerin aktif olarak dersin bir parçası olmaları ve dışarıdan bir gözlemci olarak öğrencisini sürekli gözleme ve eksikliklerini fark etme noktasında faydalı olmuştur. Dersi dinlemeyen, sürekli dikkatini dağıtacak uğraşlar bulan öğrencinin durumunu geleneksel eğitim sürecinde veliye anlatmakta zorlanan öğretmenler, bu süreçte evde de sınıf ortamında yaptığı hareketleri tekrarladığından velilerin, çocukların eğitim kayıplarına yol açan davranışlarıyla yüz yüze geldiğini ifade etmişlerdir. Araştırmada mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerin velilerin çocuklarının eğitim yaşantısına tanık olmalarını, uzaktan eğitimin avantajı olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin yüz yüze eğitime devam edilirken de zaman zaman online eğitimlerle sürecin zenginleştirilmesini, öğrenci ve veliye bu yolla ulaşmayı tercih edecekleri anlaşılmaktadır.

Bu araştırma doğrultusunda, Zehra Ülker İlkokulu öğretmenleri için pandemi sürecine dair önlem ve önerilerde bulunulabilir:

1-Sınıfta çift pozitif vaka çıkması sebebiyle karantinaya girip kapanan sınıflarda uzaktan eğitime katılacak öğrenci sayısı artırılmalıdır. Bu sayede uzaktan eğitime katılımın düşük olduğu sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime olumsuz olan bakış açısı değişecek,

hem de öğrencilerin akademik başarılarını daha çok ön plana çıkaran genç öğretmenlerin motivasyonunu artıracaktır.

2-Pandemi dönemine uygun bir şekilde okul içi veya dışı organizasyonlar (yemek vs.) düzenlenmelidir. Bu sayede okulun sosyal yönüne daha çok vurgu yapıp, yüzyüze eğitime daha isteksiz olan genç öğretmenlerin duygu durumları olumlu yönde değişecektir.

3-Rehber öğretmenler aracılığıyla öğrencilere pandemi sonrası okula uyum konulu seminerler düzenlenmelidir. Yapılacak bu seminerler, öğrencilerin pandemi sonrasında okul ve sınıf kurallarına uymakta zorlandıklarını ifade eden öğretmenlere yardımcı olacak ve uyumlarını artıracaktır.

4- Okulda alınan covid tedbirlerinin görünürlüğünün artırılması, okulda yapılan toplu etkinliklerin (gezi, tiyatro vb.) salgın sürecine göre belirlenip yapılması; gerektiğinde ise yapılmaması mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerin hastalık kapma endişesini törpüleyip olumlu yönde etkileyecektir.

5- Okul-veli işbirliğinin artırılması ve velilerin öğrencilerin eğitim süreçlerine daha fazla katılması sağlanmalıdır. Bu sayede uzaktan eğitim sürecinde doğal olarak velilerin eğitim sürecine daha fazla katıldığı ve bunu avantaj olarak gördüğünü söyleyen öğretmenlerin eğitim ortamları zenginleşecektir.

6-Okul idaresi tarafından öğretmenlerin pandemi ve eğitim-öğretim sürecine dair isteklerinin mümkün mertebe karşılanıp, güler yüzlü ve rahatlatıcı tavırlar sergilenmesi; yüzyüze eğitime endişeli başlayan öğretmenlerin algılarını olumlu yönde etkileyip adapte süreçlerini hızlandıracaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, K., Mor, A., Baynaz, K. ve Arslanođlu, E.** (2020). An Investigation on Anxiety States of Students in Faculty of Sport Sciences During COVID-19, *International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences*, 3(1), 66-73.
- Aksel, A.** (2021). A Study on the Effectiveness of a Blended Learning Model in English Language Learning in Higher Education: Student Attitudes and Opinions. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüz, Y.** (2004). "Türk Eğitim Tarihi". Ankara: PegemA Yayınevi.
- Altıparmak, M., Kapıdere, M. ve Kurt, İ. D.** (2011). E-Öğrenme ve Uzaktan Eğitimde Açık Kaynak Kodlu Öğrenme Yönetim Sistemleri. *Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı* içinde (s. 319-327). Malatya.
- Arslan, S. Y.** (2021). Disiplinler Arası Yaklaşımın Önemi. *Eğitim ve Eğitim*. (Erişim: www.egitimveegitim.com)

- Aslan, A.** (2017). Evde Eğitim Hizmetlerinde Yer Alan Öğretmen, Veli ve Yetkililerin Evde Eğitim Hizmetlerine Yönelik Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atılğan, G.** (2018). Öğretmenlerin ve Ebeveynlerin Evde Eğitim Hizmetine Yönelik Görüşlerinin ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balta, E.** (2020). Kara Vebadan Koronavirüse Küreselleşme. (Erişim: <http://www.academia.edu>)
- Bartlett, S. ve Burton, D.** (2020). Introduction to education studies. Sage publications limited.
- Bayraklı, B.** (2015). İslam ve Eğitim. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Berg, B.L. ve Lune, H.** (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Eğitim Yayınevi.
- Birleşmiş Milletler Raporu** (2020). <http://turkey.un.org>
- Bozkaya, M.** (1999). Yazılı ve Görüntülü Sembol Sistemleriyle Yapılan Öğretimin Örgün ve Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Butherly, A.** (2020). Koronavirüs Anksiyetesi: Kısıtlamalardan Sonra Hayata Nasıl Alışabiliriz? (Erişim: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52717353>)
- Canan, S.** (2021). İnsanın Fabrika Ayarları III. İstanbul: Tuti Yayınları.
- Crawford, D.H.** (2020). Ölümcül Yakınlıklar Mikroplar Tarihimizi Nasıl Şekillendirdi?. İstanbul: Metis Bilim Yayınları.
- Creswell, J. W.** (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakın, M. ve Külekçi Akyavuz, E.** (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. International Journal of Social Sciences and Education Research. 6(2), 165-187.
- Çok, C.** (2021). Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Öz-Yeterlik Algısı ve Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Engeller. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dalka, S.** (2012). Karakter Gelişiminde İzcilik Faaliyetlerinin Önemi. I. Değerler Eğitimi Sempozyumu. 26-28 Ekim 2011, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

- Daniel, S. J.** (2020). Education and the COVID-19 pandemic. Prospects. (Erişim: www.academi.edu)
- Demirtaş, A.** (1977). An Analysis of the Nature and Purposes of Open Education with Implications for Curriculum Development. Ph. Maryland University.
- Demirtaş, A.** (2008). Bir Varmışım Bir Yokmuşum. İstanbul: Edim Yayınları.
- Doğan, N.** (2005). Yaratıcı Düşünme ve Yaratıcılık. Ankara: PegemA yayıncılık.
- ERG (Eğitim Reformu Grubu)** (2020). Eğitim Çıktıları 2020 Raporu. (Erişim adresi: <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020-egitim-ciktilari/>)
- ERG (Eğitim Reformu Grubu)** (2021). Eğitim Çıktıları 2021 Raporu (Erişim adresi: <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-ciktilari/>)
- Eti, İ. ve Karaduman, B.** (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinin Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlikleri Açısından İncelenmesi. Milli Eğitim. 49(1), 635-656).
- Fidan, A.** (2018). Ortaokul Öğretmenlerine Sunulan Hibrit Koçluk Uygulamasının Kaynaştırma Eğitiminde Öğretmen Davranışları ve Öğrencilerin Akademik Kazanımları Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gatto, J. T.** (2018). Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı. İstanbul: Edam Yayınları.
- Işık, E.** (2019). Evde Eğitime İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- İşler, H.** (2016). The Examination of Educational Philosophy of Turkish National Education Councils Between 1946 and 2014. M.A. Thesis. Yeditepe University, Education Sciences Institutes.
- Kaban Liman, A.** (2021). Pandemi Döneminde Öğretmenlerde Oluşan Farkındalık. Eğitim ve Eğitim. (Erişim: www.egitimveegitim.com)
- Kadırov, V.** (2005). WEB'e Dayalı Uzaktan Eğitim ve İçerik Yönetimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karaca, Ş. ve Kelam, D.** (2020). Covid-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi, (5), 7-18.
- Kasap, M.** (2015). Uzaktan Eğitim İçin Hibrit Eğitim Robotu Tasarımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Turgut Özal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kızıldağ, S.** (2019). Main Components of Online/Blended Mentoring Programmes for Language Instructors to Teach Online: A Content Analysis. Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Koç, A.** (2021). Uzaktan Eğitimin Geleceği ve Okullar. (Erişim: www.egitimpedia.com)
- Koç, G.** (2005). Yaşam Boyu Öğrenme. Eğitimde Yeni Yönelimler (Editör: Özcan Demirel). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Korkmaz, E.** (2012). Okullarda demokratik eğitim ortamlarının gelişmesine yönelik öğretmen algıları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Lau, J., Yang, B., ve Dasgupta, R.** (2020). Will the Coronavirus Make Online Education Go Viral? (Erişim adresi: <https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral>)
- MEB** (2020). Covid-19 Rehberi (Erişim: www.meb.gov.tr)
- MEB İstatistikleri** (2020). (Erişim: www.meb.gov.tr)
- Mills, G. E. ve Gay, L. R.** (2016) Education Research: Competencies for Analysis and Applications. London, England: Pearson Education.
- Ortaylı, İ.** (2017). Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ortaylı, İ.** (2021). Cumhuriyet'in İlk Yüzyılı (1923-2023). İstanbul: Kronik Kitap Yayınları.
- Özer, B.** (1989). Uzaktan Eğitim Yaklaşımıyla Uygulanan Eğitim Önlisans Programının Öğretmenlik Meslek Bilgisini Kazandırma Yönünden Etkililiği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Özmen, M.** (2014). Selçuklu Devletinde Sosyal ve Ekonomik Hayat. Tarih Araştırmaları Dergisi. 14 (2), 128-142.
- Pak, Y.** (2002). Wherever I Go, I Will Always Be a Loyal American: Seattle's Japanese American Schoolchildren During World War II (Studies in the History of Education). London: Routledge.
- Paul, R.** (2014). Okul Devrimi Eğitim Sistemine Yeni Bir Öneri. İstanbul: Zodyak Yayınları.
- Perry, M.** (2012). World War II in Europe: A Concise History. Wadsworth Cengage Learning. (Kindle Edition)
- Pişken, M.T.** (2021). Sınıf öğretmenlerinin pandemik salgın nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim hakkında görüşleri (İstanbul ili Esenyurt ilçesi örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Sağlık Bakanlığı** (2020). Covid-19 (Sars-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi. Erişim adresi: https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf

- Sağlık Bakanlığı** (2021). Covid-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi. Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/41940/0/covid19toplumdasalginyonetimirehberi-19112021pdf.pdf>
- Schrump, E.** (2019). *The Instrumental University: Education in Service of the National Agenda after World War II* (Histories of American Education). Ithaca, NY, Cornell University Press.
- Solak, H. İ., Ütebay, G. ve Yalçın, B.** (2020). Uzaktan eğitim öğrencilerinin basılı ve dijital ortamdaki sınav başarılarının karşılaştırılması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 41-52.
- Şahinel, S.** (2005). Eleştirel Düşünme. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Şeker, B.D ve Akman, E.** (2014). Van Depremi Sonrası Duygusal, Bilişsel ve Davranışsal Tepkiler: Polis Örnekleme İncelemesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(27), 215-231.
- Şişman, M.** (2010). Eğitim Bilimlerine Giriş. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tanhan, A.** (2020). COVID-19 sürecinde online seslifoto (OSF) yöntemiyle biyopsiko-sosyal manevi ve ekonomik meseleleri ve genel iyi oluş düzeyini ele almak: OSF'nin Türkçeye uyarlanması. *TurkishStudies*, 15(4), 1030-1086.
- Titiz, T.** (2012). Karmaşıklık ve Karmaşıklığı Yönetme (Erişim: www.beyaznoktavakfi.org.tr)
- UNICEF.** (2018). Dünya Raporu. (Erişim adresi: www.unicef.org/turkiye)
- Uyar, S.** (2007). Afet ve Psikolojik Bozukluklar. Mehmet Eryılmaz ve Ufuk Dizer (Editörler), *Afet Tıbbı*, 937-947, Ankara: Ünsal Yayınları.
- Ünver, G.** (2005). Yansıtıcı Düşünce. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- XI. Beş Yıllık Kalkınma Planı** (2019-2023). Eğitim İhtisas Alt Komisyonu Raporu. (Erişim: www.stratejikplan.gov.tr)
- Yalçın, Y.** (2012). Türkiye'de Uzaktan Eğitim Programları İçin Akreditasyon Standartlarının Delphi Tekniğiyle Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Yassıbaş, E.C.** (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Tutumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, H.** (2018). Sanat ve Tasarım Eğitiminde Hibrit Uygulamalar: Karıştırılmış Gerçeklik (Mixed Reality) Uygulamalarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Yıldız, E. ve Seferoğlu, S. S. (2020). Uzaktan eğitim öğrencilerinin çevrim içi teknolojilere yönelik öz yeterlik algılarının incelenmesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1), 33-46.

YÖK (1997). İlköğretimde Sanat Eğitimi. Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ankara.

Yurdakul, B. (2005). Proje Tabanlı Öğrenme. Eğitimde Yeni Yönelimler (Editör: Özcan Demirel). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yurtluk, M. (2005). Proje Tabanlı Öğrenme. Eğitimde Yeni Yönelimler (Editör: Özcan Demirel). Ankara: PegemA Yayıncılık.

EKLER

EK 1 : Görüşme Soruları ve Kişisel Bilgi Formu

PANDEMİ SÜRECİNDE ve SONRASINDA EĞİTİM ÖĞRETİM: ZEHRA ÜLKER İLKOKULU

Değerli Öğretmen Arkadaşlar,

Uzun bir süredir etkisinde olduğumuz Covid 19 pandemi sürecini yaşıyoruz. Pandemi tedbirleri kapsamında alınan tedbirlerden biri de okulların uzaktan eğitimle devam etmesiydi. 2021-2022 eğitim öğretim döneminde ise yüz yüze eğitime geçildi.

Bu araştırmada pandemi sürecinin sizlerin tecrübesine dayanarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıda yer alan soruları içtenlik ve samimiyetle cevaplamanızı beklemekteyiz.

Zaman ayırıp görüşlerinizi paylaştığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. *

Evet

Hayır

Cinsiyetiniz *

- Kadın
 Erkek

Mesleki Kıdeminiz *

Kısa yanıt metni

2020-2021 Eğitim döneminde okuduğunuz sınıf düzeyi? *

- 1.sınıf
 2.sınıf
 3.sınıf
 4.sınıf

2021-2022 Eğitim döneminde okuduğunuz sınıf düzeyi? *

- 1.sınıf
 2.sınıf
 3.sınıf
 4.sınıf

Sınıf mevcudunuz *

Kısa yanıt metni

Uzaktan eğitim sürecinde aktif olarak derslere katılan öğrenci sayısı *

Kısa yanıt metni

Ek 1 (Devam)

Pandemi sürecinde eğitim-öğretime yönelik ne tür duygular yaşadınız? Yüz yüze eğitime hangi duygularla başladınız? *

Uzun yanıt metni

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim-öğretimde verimlilik ve etkinlik ne düzeyde gerçekleşti? Yüz yüze eğitim esnasında nasıl bir değişim olduğunu görüyorsunuz? *

Uzun yanıt metni

Uzaktan eğitim süreci eğitim-öğretim açısından ne tür fırsatlar doğurmuştur? Bu fırsatları yüz yüze eğitim sürecinde fark ediyor musunuz? *

Uzun yanıt metni